

KLIMATICKÉ VZDĚLÁVÁNÍ: VZTAH ŽÁKOVSKÉHO SEBEHODNOCENÍ, ZNALOSTÍ, POSTOJŮ A CHOVÁNÍ

CLIMATE CHANGE EDUCATION: THE RELATIONSHIP BETWEEN STUDENT SELF- ASSESSMENT, KNOWLEDGE, ATTITUDES AND BEHAVIOUR

Karel Nepraš¹, Roman Kroufek¹

¹ Katedra preprimárního a primárního vzdělávání, Pedagogická fakulta, Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, Ústí nad Labem

Abstrakt

Příspěvek se zabývá vztahem mezi žákovským sebehodnocením a dimenzemi znalostí o klimatu, environmentálních postojů, proenvironmentálního chování a postojů ke klimatu. Sebehodnocení je v kontextu výzkumu v klimatickém a environmentálním vzdělávání využito k získání bazální znalostní nebo postojové informace a konfrontováno s výsledky ověřených výzkumných nástrojů. V části řešených dimenzí výsledky odhalily pozitivní vztah mezi jednoduchým sebehodnocením a výstupem komplexního nástroje.

Klíčová slova: klimatické vzdělávání, sebehodnocení, znalosti o klimatu, environmentální postoje, proenvironmentální chování, postoje ke klimatu

Abstract

The paper examines the relationship between student self-assessment and the dimensions of climate knowledge, environmental attitudes, pro-environmental behaviour and climate attitudes. Self-assessment is used to obtain baseline knowledge or attitudinal information. It is then compared with the results of validated research tools in environmental education. The results revealed a greater number of positive relationships between self-assessment and the outcome of the comprehensive tool.

Keywords: climate change education, self-assessment, climate change knowledge, environmental attitudes, pro-environmental behaviour, climate change attitudes

1 ÚVOD

V předkládaném příspěvku se věnujeme otázce vztahu jednoduchých žákovských sebehodnocení znalostí a zájmu o informace o přírodě a klimatu v porovnání s dimenzemi environmentálních postojů, proenvironmentálního chování, postojů ke klimatické změně a znalostí o klimatu.

2 TEORIE

Ve výzkumu klimatického vzdělávání jsou v současnosti nejvíce sledovány znalosti, postoje, ochota jednat a chování ke zmírnění klimatické změny (Armstrong & Krasny, 2020; Tibola Da Rocha et al., 2020; Nepraš et al., 2022). Obvykle se pracuje s komplexními nástroji jejichž aplikace je organizačně náročná. Využití jednoduchého sebehodnocení v daném kontextu pracuje s jeho vazbou na odborné znalosti studentů (Panadero et al., 2016) spíše než s obvyklým formativně hodnotícím pojetím (např. Ibabe & Jauregizar, 2009).

3 METODOLOGIE

Kvantitativně designovaný výzkum byl realizován formou dotazníkového šetření v letech 2021–2022 na vzdělávacích úrovních ISCED 1 a ISCED 2 v Česku, Anglii a Portugalsku ($n = 617$). Průměrný věk respondentů činil 12,85 roku. Dotazníky zahrnovaly sekci čtyř originálních sebehodnoticích otázek zaměřených na vztah k přírodě a znalosti o klimatické změně, a dále nástroje zjišťující vědomosti o klimatu modifikované dle Činčery a Kroufka (2021), environmentální hodnoty (Bogner, 2018), proenvironmentálního chování (Činčera & Kroufek, 2021) a postoje ke klimatické změně (Christensen & Knezek, 2015).

4 VÝSLEDKY

Výsledky výzkumu odhalily vztahy mezi využitými sebehodnoticími otázkami a sledovanými dimenzemi. Nezávisle na věku respondentů byl doložen významný pozitivní vztah mezi žákovským sebehodnocením znalostí a zájmu o informace o přírodě ve vztahu k dimenzím oceňování přírody ($F = 15,67$, $p < 0,001$) a proenvironmentálního chování ($F = 32,17$, $p < 0,001$), na úrovni ISCED 1 také s dimenzí ochoty jednat ($F = 5,76$, $p < 0,001$). Na úrovni ISCED 2 navíc

sebehodnocení zájmu o informace o přírodě vykazovalo pozitivní vztah s dimenzí ochrany přírody ($F = 20,92$, $p < 0,001$) a přesvědčením o klimatické změně ($F = 13,51$, $p < 0,001$). Sebehodnocení znalostí o klimatické změně pozitivně souviselo se znalostmi o klimatu ($F = 24,13$, $p < 0,001$), přesvědčením o klimatické změně ($F = 29,40$, $p < 0,001$) a přesvědčením o vlastním vlivu ($F = 15,46$, $p < 0,001$).

5 DISKUSE

Souvislost ocenění přírody a proenvironmentálního chování se sebehodnocením znalostí o přírodě je v souladu s dalšími výzkumy (Casaló & Escario, 2018 aj.), podobně jako vztah proenvironmentálního chování k environmentální gramotnosti (Svobodová & Chvál, 2022). V našem případě sebehodnocení využíváme k získání bazální znalostní nebo postojové informace a konfrontujeme je s výsledky ověřených výzkumných nástrojů. Při akceptaci omezení se sebehodnocením spojených se jedná o organizačně snadnou metodu hrubého zmapování dimenzí v souboru respondentů.

PODĚKOVÁNÍ

Výzkum byl financován z prostředků Evropských strukturálních a investičních fondů, Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání a grantu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy číslo CZ.02.2.69/0.0/0.0/19_073/0016947, U21 – Zkvalitnění grantové soutěže a výuky v doktorských studijních programech na UJEP.

6 LITERATURA

- Armstrong, A. K., & Krasny, M. E. (2020). Tracing Paths from Research to Practice in Climate Change Education. *Sustainability*, 12(11), 4779. <https://doi.org/10.3390/su12114779>
- Bogner, F. (2018). Environmental Values (2-MEV) and Appreciation of Nature. *Sustainability*, 10(2), 350. <https://doi.org/10.3390/su10020350>
- Casaló, L. V., & Escario, J. J. (2018). Heterogeneity in the association between environmental attitudes and pro-environmental behavior: A multilevel regression approach. *Journal of Cleaner Production*, 175, 155–163. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2017.11.237>

- Christensen, R., & Knezek, G. (2015). The Climate Change Attitude Survey: Measuring Middle School Student Beliefs and Intentions to Enact Positive Environmental Change. *International Journal of Environmental & Science Education*, 10(5), 73–788.
- Činčera, J., & Kroufek, R. (2021). *Metodika hodnocení environmentální gramotnosti žáků*. Ministerstvo životního prostředí.
- Ibabe, I., & Jauregizar, J. (2009). Online self-assessment with feedback and metacognitive knowledge. *Higher Education*, 59(2), 243–258. <https://doi.org/10.1007/s10734-009-9245-6>
- Panadero, E., Brown, G. T. L., & Strijbos, J. W. (2015). The Future of Student Self-Assessment: a Review of Known Unknowns and Potential Directions. *Educational Psychology Review*, 28(4), 803–830. <https://doi.org/10.1007/s10648-015-9350-2>
- Nepraš, K., Strejčková, T., & Kroufek, R. (2022). Climate Change Education in Primary and Lower Secondary Education. *Systematic Review Results. Sustainability*, 14, 14913. <https://doi.org/10.3390/su142214913>
- Svobodová, S., & Chvál, M. (2022). Environmental literacy of lower secondary school pupils in the Czech Republic. *Journal of Biological Education*, 1–23. <https://doi.org/10.1080/00219266.2022.2067213>
- Tibola da Rocha, V., Brandli, L. L., & Kalil, R. M. L. (2020). Climate change education in school: knowledge, behavior and attitude. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 21(4), 649–670. <https://doi.org/10.1108/ijshe-11-2019-0341>